

2. Bovée C. L. Contemporary Advertising / C. L. Bovée, W. F. Arens. – Boston : Richard D. Irwin, Inc., 1992. – 718 p.

Список джерел ілюстративного матеріалу:

1. Robinson W. L. IBM's Shadow Force / William Louis Robinson. – Atlanta : Thomas Max Publishing, 2008. – 224 p.

Сем'янків Н.В.

аспірант,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ЛЕКСИЧНІ ЗАСОБИ, ЯКІ РЕПРЕЗЕНТУЮТЬ НЕГАТИВНІ ЕМОЦІЙНІ СТАНИ ПЕРСОНАЖІВ (НА МАТЕРІАЛІ ХУДОЖНЬОГО ДИСКУРСУ)

Існування людини в суспільстві тісно пов'язане з проявом різних видів поведінки, яка зумовлена емоційним станом або емоційною напругою, що виникає в момент спілкування. Будь-яку емоцію як соціально-психологічний феномен можна розглядати як реакцію індивіда на життєву ситуацію або позитивні/негативні комунікативні маркери, які спричиняють формування ставлення мовця, як наприклад, задоволення, радості, злості та ін. Враховуючи, що емоції представляють собою спосіб категоризації емоційних станів людини, вони знаходять відображення у мові у вигляді емоційних концептів (понять). Метою цієї статті є аналіз лексичних засобів, які виступають способом вербалізації негативних емоційних станів в мові. Наявність емоційних концептів в тексті властива для художнього дискурсу, оскільки мова персонажів художніх текстів сповнена експресивною та емоційно-забарвленою лексикою, що служить для вираження різних почуттів. Використання емоційної лексики дозволяє автору досягти кращого розуміння з читачем на основі використання відомих універсальних концептів, які репрезентують емоції людини. Отже, в якості матеріалу аналізу ми обрали романи сучасного італійського письменника Фабіо Воло «È una vita che ti aspetto» та «Il tempo che vorrei» [6; 7].

У сучасній лінгвістиці неодноразово піднімалося питання категоризації емоцій в мові. Складність дослідження емоцій в лінгвістиці пов'язана з неможливістю виміряти їх або систематизувати як типові концепти для будь-якої людини або культури, оскільки емоції є категорією індивідуальною і залежать від соціальних, психологічних та індивідуальних характеристик особи. Зокрема емоції виникають в

результаті когнітивної діяльності людини, але вони не несуть інформацію про об'єкти навколишнього світу, а тому сутність вираження емоцій визначається особистісними проявами та характеристиками індивіда [1, с. 31].

Спроби дати визначення поняттю «емоція» та класифікувати види емоцій знаходимо в роботах М. М. Гончарук [1], О. Ю. Малишко [4], І. А. Троїліна [5] та ін. Систематизуючи поняття «емоція», ми визначаємо емоцію як складне смислове та культурно-зумовлене явище або утворення, яке характеризується психологічною рефлексією та вербалізуються у мові за допомогою її лексико-стилістичних засобів.

Для нашого дослідження актуальним є визначення особливостей репрезентації мовними засобами негативних емоцій. На нашу думку, негативні реакції особистості є більш варіативними. Вони характеризують особливий стан мовця, при якому він відчуває сильні душевні хвилювання, знаходиться на межі психоемоційного напруження. Негативні емоції організовані відповідно до семантичних та функціональних зв'язків, у яких вони знаходяться окремо та вживаючись у контексті. Негативні емоції представлені наступними відчуттями людини: сум, гнів, відраза, страх, відчуття сорому, відчуття провини. Це відчуття, які викликають негативну або небажану реакцію людини, призводять до підвищення тону спілкування, неадекватної реакції мовця на почуту інформацію.

Оскільки найповніше емоції досліджено в психології, ми будемо спиратися на класифікацію негативних емоцій, запропоновану американським психологом К. Ізардом [2]. Дослідник пропонує відносити до негативних емоцій наступні – *tristezza, ira, paura, disgusto, vergogna, senso di colpa*. Кожна з наведених емоцій має свої механізми виявлення в психології та лінгвістиці, що визначає особливості їх використання в мові. Розглянемо це на прикладах.

Емоція суму – *tristezza* – асоціюється з почуттям страждання, викликаним сильними негативними емоційними переживаннями і пов'язана з наступними почуттями *pena, depressione, sofferenza, disperazione* [3]. *E nemmeno ci riesco, perché sono troppo triste quando penso a lei. Mi manca. Mi manca in ogni cosa* [6, с. 16]; *Me ne sono andato verso casa asciugandomi le lacrime da codardo. Con quella reazione mi ero rivelato in quanto debole e questo mi spiaceva molto* [6, с. 76]; *Appena l'ho detto, da una parte mi sono sentito sollevato da un peso, dall'altra mi è venuto come da piangere* [6, с. 183]. У наведених прикладах, почуття суму вербалізовано за допомогою прямого відповідника прикметника *triste* та конотативних елементів: *mancare, asciugarsi le lacrime* та *venire da piangere*.

Емоція відрази – *disgusto* – визначається як реакція на щось суб'єктивно дуже неприємне, негативний емоційний стан, спричинюваний зіткненням (фізична взаємодія, комунікація) з об'єктами (предметами, людьми, обставинами тощо), які не відповідають ідеологічним, моральним та естетичним принципам і настановам суб'єкта [3]. Відповідно відраза асоціюється зі зневагою людини, засудженням її якостей, презирством. Вербалізація негативної емоції відрази може відбуватися за допомогою використання прямого відповідника із значенням презирства або негативного ставлення до когось чи чого-небудь імпліцитно, наприклад за допомогою виразу *fare schifo*: [...] *mi sono comprato una pastina di marzapane a forma di banana. L'ho mangiata e ho scoperto una cosa sensazionale. Il marzapane mi faceva schifo! L'ho sputato nel sacchettino. Puah!* [6, с. 23]. Також емоція відрази може передаватись за допомогою конотативних лексичних одиниць, як наприклад *cretino, egoista*: *Senti, cretino, quella è mia figlia e ti insegno io l'educazione* [6, с. 53]; *Sei il solito egoista* [6, с. 88].

Емоція гніву – *ira* – інтерпретується як емоційний стан, негативний за знаком, зазвичай, виявляється у формі афекту [3]. На відміну від страждання, гнів має стенічний характер (тобто викликає піднесення, хоч і короткочасне, життєвих сил). Емоція гніву може виражатись лексемою *rabbia*, що прямо вказує на емоційний стан людини, при якому вона відчуває сильну злість, образу по відношенню до іншої людини, наприклад: *Luca non solo aveva dato il mio nome, l'indirizzo e il numero di telefono, ma aveva anche inventato quella storia idiota che aveva fatto entrare in scena le famiglie. Me lo sarei mangiato dal nervoso e dalla rabbia che mi era venuta* [6, с.44]. Емоція гніву асоціативно може бути пов'язана з почуттям: 1) крайньої люті: *Ero sempre più incazzato. Dentro di me si stava caricando una bomba a orologeria* [7, с. 101]; 2) ненависті: *Mio padre è sempre stato il mio mal di pancia. Per questo ho iniziato ad amarlo veramente solo dopo che sono riuscito a vomitare tutta la mia rabbia, il mio odio e il mio dolore, visto che molte di queste sensazioni portavano il suo nome* [7, с. 101]; 3) божевілля: *A quindici anni, poi, ho cominciato a divorare libri come un pazzo* [7, с. 44].

Емоція страху – *paura* – визначається як негативний емоційний стан, що виникає при одержанні суб'єктом інформації про можливе заподіяння шкоди його життєвому благополуччю, про реальну або уявну загрозу [3]. Основним засобом вираження емоції страху виступає лексема *paura*: *Addirittura certe notti mi capitava di svegliarmi agitato e non riuscire più a riaddormentarmi. Avevo paura. Avevo paura, ma non sapevo di cosa. Semplicemente provavo una sensazione di paura senza conoscerne il motivo* [7, с. 60]. Разом з тим почуття страху може бути викликане: 1) розуміння вчиненої помилки: *Quanto avevo sbagliato con lei. Vorrei*

quasi approfittare di queste righe per chiederle scusa. [6, с. 94]; 2) стражданням: *Queste sensazioni di paura mi venivano anche di giorno, ma la notte... la notte mi schiacciavano la faccia contro il muro, e mi sembrava di essere preso in ostaggio. [...] Stavo male* [6, с. 191]; 3) переляком, що відображається у зовнішньому вигляді: *Il signore con i baffi ha detto alla mia: « [...]L'ho fatta venire fino a qua perché non si tratta di una semplice ragazzata, per la quale non l'avrei nemmeno disturbata, ma per il fatto che dietro questo furto c'è un'organizzazione più ampia. Il ragazzo indicando Luca ci ha confessato che hanno rubato questa merce perché devono consegnarla a un gruppo di persone che si trovano nel centro della città vecchia, altrimenti vengono picchiati e maltrattati». Gli occhi di mia madre si sono spalancati, ha cominciato a tremare* [6, с. 144].

Емоція сорому – *vergogna* – визначається як негативний стан, що виражається в усвідомленні невідповідності особистих думок, вчинків і зовнішності не тільки очікуванням тих, хто навколо, а й особистим уявленням про поведінку і зовнішність [3]. Вербалізація емоції сорому реалізується за допомогою лексичного відповідника *vergogna*: *Avevo dentro una carica enorme, ma anche una sensazione di vergogna* [6, с. 181]. Також сором нерідко асоціюється з: 1) невпевненістю: *Dopo quel primo fallimento ero terrorizzato, confuso, più insicuro di prima* [6, с. 124]; 2) почуттям провини: *Nel periodo in cui non sapevo come riempire il tempo, provavo anche un fortissimo senso di colpa* [6, с. 181]; 3) відчуттям вчиненої помилки: *Non ti do nessuna colpa, Lorenzo, tu sei così. Sono io che ho sbagliato. Che vergogna, mi sono sbagliato.* [6, с. 139]; 4) ганьбою (як правило зумовлена соціальним осудженням): *Ho confessato che la cucina cinese non mi era mai piaciuta e che il fritto non lo digerivo. Rideva, rideva, rideva. Mi ha detto che ero uno stupido e che quando era salita in macchina aveva sentito una strana aria, ma non mi aveva chiesto nulla* [7, с. 132].

Емоція провини – *senso di colpa* – пов'язана з усвідомленням людиною своїх вчинків та їх наслідків [3]. Вербалізація негативної емоції провини в мові відбувається за допомогою виразів *sentirsi in colpa*, *provare senso di colpa*: *Nel periodo in cui non sapevo come riempire il tempo, provavo anche un fortissimo senso di colpa* [6, с. 132]; *Quando me ne sono accorto, lui mi ha fatto promettere che non lo avrei detto a nessuno e adesso invece lo dico. Poi però mi sono sentito in colpa per non aver mantenuto la parola data* [6, с. 132]. Також емоція провини може актуалізуватися в мові за допомогою таких лексичних засобів, які вказують на: 1) вину: *E l'ho persa. L'ho persa per colpa mia* [7, с. 51]; 2) докір: *Sei tu che ti sbagli* [7, с. 35].

Підсумовуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що негативні емоції вербалізуються в мові. Засобами репрезентації емоцій

служать лексичні одиниці, як мають пряме значення відповідної емоції. Також емоції вербалізуються в мові за допомогою лексичних одиниць, які характеризуються певними конотаціями. Концептосферу негативних емоцій складають наступні *tristezza, ira, paura, disgusto, vergogna, senso di colpa*. У мові вони реалізуються за допомогою прямих відповідників на позначення емоцій та лексичними одиницями з негативними конотаціями.

Подальший інтерес для дослідження представляє дослідження лексичних та граматичних засобів вираження негативних емоцій в мові.

Список використаних джерел:

1. Гончарук М. М. До проблеми поняття «Емоція» у лінгвістиці [Електронний ресурс] / М. М. Гончарук. – Режим доступу: http://www.chnu.edu.ua/res/chnu.edu.ua/period_vudannia/web13/pdf/2012_1/Maryna_Noncharuk.pdf
2. Изард К. Э. Психология эмоций / К. Э. Изард. – СПб: Издательство «Питер», 1999. – 464 с.
3. Максименко С. Д. Загальна психологія: Навч. посібник / С. Д. Максименко, В. О. Соловієнко. – К.: МАУП, 2000. – 256 с.
4. Малишко О. Ю. Особливості використання емоційно-експресивної лексики у сучасній англійській мові / О. Ю. Малишко, Л. С. Козуб // *Studia Lingua: актуальні проблеми лінгвістики і методики викладання іноземних мов.* – 2011. – Режим доступу: <http://elibrary.nubip.edu.ua/10619/>
5. Троилина И. А. Функционально-семантический подход в изучении проблемы языковой эмотивности / И. А. Троилина // *Язык и эмоции: сб. научн. тр. / Под ред. В.И. Шаховского и др.* – Волгоград: Перемена, 1995. – С. 60-68.
6. Fabio Volo, *È una vita che ti aspetto* [Електронний ресурс] / Fabio Volo. – Режим доступу: <http://www.via-italia.pl/wp-content/uploads/2014/10/E-una-vita-che-ti-aspetto-Fabio-Volo.pdf>
7. Fabio Volo, *Il tempo che vorrei* [Електронний ресурс] / Fabio Volo. – Режим доступу: [http://www.ceruttieurio.it/files/pdf_upload/categories/31/Fabio Volo – il tempo che vorrei.pdf](http://www.ceruttieurio.it/files/pdf_upload/categories/31/Fabio-Volo-il-tempo-che-vorrei.pdf)